



מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא מציעא פא

עניין: לסוף איגלאי מילתא

רמב"ן דברים יט, יט

אבל אם נהרג ראובן, נחשוב שהיה אמת כל אשר העידו עליו הראשונים, כי הוא בעונו מת ואילו היה צדיק לא יעזבונו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב (תהלים לו לג) "ה' לא יעזבונו בידו ולא ירשיענו בהשפטו". ועוד, שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי, כי "המשפט לאלהים הוא"²²⁴ ו"בקרוב אלהים ישפוט". והנה כל זה מעלה גדולה בשופטי ישראל, והבטחה שהקב"ה מסכים על ידם ועמם בדבר המשפט²²⁵.

רמב"ן שמות כא, ו

ולדעתי יאמר הכתוב "והגישו אדניו אל האלהים", "עד האלהים יבא דבר שניהם" (להלן כב ח), לרמוז כי האלהים יהיה עמם בדבר המשפט, הוא יצדיק והוא ירשיע²⁷. וזהו שאמר (שם) "אשר ירשיעון אלהים". וכך אמר משה "כי המשפט לאלהים הוא" (דברים א יז). וכך אמר יהושפט "כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט" (דהיי"ב יט 28). וכן אמר הכתוב "אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט" (תהלים פב א), כלומר בקרב עדת אלהים ישפוט, כי האלהים הוא השופט. וכן אמר "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'" (דברים יט יז). וזה טעם "כי לא אצדיק רשע" (להלן כג ז'²⁹) על הפירוש הנכון³⁰. ובאלה שמות רבה (ל) ראינו "אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקב"ה שמי השמים ומשרה שכינתו בצדו, שנאמר (שופטים ב יח) כי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט":

מי השילוח פרשת שופטים

תתן לך. היינו בעומק דעת האדם כפי ששייג על פי חכמתו צריך עוד להוסיף לזה הבנה. כי אצל הש"י יש עומק עמוק יותר מהבנתו כמו דאיתא בגמ' (שבת י). הדין דין אמת לאמתו, כי יש דין אמת ואינו לאמתו כגון כופר הכל הוא פטור וזה דין אמת, אבל יוכל להיות כי אף שכפר הכל מ"מ הוא חייב באמת והדיין דן דין אמת שהוא פטור, ומ"מ באמת הוא חייב ואינו לאמתו. וע"ז צריך להבין כי אין זה ביד האדם רק מי שיש לו סיעתא דשמיא לא יאונה לפניו שידיו שלא לאמתו. כגון קניא דרבא וכמו דאיתא בגמ' (נדרים כ"ה). וסוף איגלאי מילתא דהאי שעתא הוי שכרא שתי, וזה הוא בלי דעת האדם רק בסיעתא דשמיא³¹, ולכן אסור לדרון בדיני אומות העולם כי אף שידיו דין אמת אך אין להם סיעתא שיצא הדין לאמתו, וכמו (ר"ה כ"ה). ר"ג ור' יהושע אף שר"ג אמר לו רבי בחכמה, היינו שעל פי חכמה היה הדין עם ר"י, מ"מ הש"י הסכים לר"ג, כי הוא היה נסמך לנשיא מפי הש"י וכמו דאיתא התם, אתם אפילו מוטעין וזה שאמר לו ותלמידיו שקבלת את דברי היינו בהבנות הלב אני הוא המכוון לעומק דעת הש"י.

פרי צדיק ראה אות ז'

וכמו שנהי' אל יתהלל וגי' כי אס' בזאת. ואמר פטוטותי דרבה בר רב הונא ולא יתנו לי הוא פ"פ מה שמעתי מרבינו הק' ז"ל מה שנקרא בגמ' (מדרים ר"ה). כמעט קניא דרבא אף שהקנה ה' של הכעיד לא של רבא. מפני שרבא זכה לזה שלא ילא מביט דינו דין מרומה ונתברר ע"י הקניא לכן נקרא הקניא על שמו. וכן מליט בש"ס איכסיף לסוף אגלאי מילתא וכו' (כתיב צ"מ פ"א). שאף שלא מדעתו זכה לכיין דבר אמת. וכי"צ נמלא בש"ס ד' פטמים דרבא ופטם אחד צ"י פפא סלמדיה דרבא ומשי"ה נקרא קניא דרבא. ומה שא' איכסיף אף שבו מליטו כ"פ בש"ס הדר אוקי אמורא עלי ודרש דברים שאמרתו לפניו טעם הן בידי וגם מליט כ"פ בש"ס אללו שטורה ולא צ"ש לומר לאו מילתא הוא דלמרי ומ"מ כאלו דבני דוכתי הלשון איכסיף. והייט מפני שאז לא זכה עדיין לשלימות הטטה וזה שא' פטוטותי דרבה בר רב הונא ולא יתנו לי. ואמר עוד בזוה"כ פס ופקב אצט

תפארת שלמה פרשת שמיני

והנראה על פי מה שבארנו ברמזי מגלת אסתר בענין הדין דין אמת לאמתו (מגילה ט"ז ע"ב) מהו כפל הלשון אמת לאמתו, אך לפעמים מוזמנים מן השמים ענין הטעות בלב הדיין כדי שעל ידי כן ילא הדין לאמתו, כמו שאמרו בגמרא אלל רבא בענין פשיעה בצעלים (בבא מציעא צ"ז ע"א) איכסיף רבא לסוף אגלאי מילתא כו', וזה אמת ומשפט ושלוש שפטו צשעריכס (זכריה ח, טז) עיי"ש צאורך. וזה שהיה כאן שהוצרך צעל כרחו אהרן לטעות להורות הלכה צפני משה רבו כדי שעל ידי כן ילא הדין לאמתו, כי אס' היה שואל ההלכה למשה רבינו ע"ה לא היה כן כמו שאחר כך באמת הודה לדבריו, וד"ל.